

האובייקטליות-בין המועקה לאיווי

קלאודיה אידן

לאקאן מנגיד בין המונח אובייקטיביות לבין המונח שהמציא אובייקטליות¹. זה האחרון מייצג את האופן שבו נוצר האובייקט a, "אובייקט האובייקטים". מונח זה של אובייקטליות "תואם את פאתוס החתך"², ביטוי המרמז על דרמטיות שמעורבת בפעולה הזו. החתך פועל כמה שמבנה את האובייקט. האובייקטיביות, לעומת זאת נוגעת לאובייקטים בחלל החיצוני. בפרק XVI נאמר שהאובייקט האבוד ברמות השונות של החוויה הגופנית אשר בה נוצר החתך שיוצר אותו, הוא המשענת, הבסיס האוטנטי, של כל הפונקציה של הסיבה³ לאקאן מוסיף שהחלק הגופני הנחתך הוא חלקי, ושיש לזכור שהוא גוף, וש-"אנחנו אובייקטליים, מה שאומר שאנו רק אובייקטים של האיווי כגופים. ...בסופו של דבר איווי של גוף, איווי של גופו של האחר, ורק איווי של הגוף שלו". האובייקטליות אם כך, נוגעת לאותם אובייקטים משונים שהם חלקים מהגוף ואבודים לנצח מלכתחילה. מכאן שניתן לגשת אליהם רק דרך ייצוגים ועקבות.

בסמינר VI "האיווי ופירושו", לאקאן טוען: "שהאובייקט מהווה דבר מה שנמצא מחוצה לו [לסובייקט] ושהוא יכול לתפוס בעצם טבעו השפתית רק ברגע מדויק שבו עליו כסובייקט להימחק, להיעלם מאחורי מסמן. באותו רגע שהנו **נקודת פאניקה**, על הסובייקט להיאחז במשהו ואכן נאחז באובייקט כאובייקט האיווי"⁴. אחת הדוגמאות שהוא מעלה היא הנוגעת לדמות בסרט "חוק המשחק". זוהי דמותו של אספן של תיבות מוזיקה. ברגע שהדמות הזו חושפת מול קהל רחב את האובייקט האחרון שמצא, תיבה במיוחד יפה, "הוא מאדים, נמחק נעלם. מה אדם זה הראה? בדיוק את מה שהוא לא יכול להסיר ממנו את הרעלה, אפילו בפני עצמו. זה מה שנמצא בקצה עצמו של הסוד הגדול ביותר". ברור לחלוטין מהו הפאתוס, המבוכה שהחתך יוצר ברגע שמה שנחתך, נחשף לראווה לדידו של האספן בפני האחרים וגם בפני עצמו. ההתרחשות מסירה את הרעלה שמכסה על סודו הגדול, והוא נאחז בצבירת תיבות מוזיקה כאובייקט האיווי.

אפרופו החתך הזה בין מה שניתן לחשיפה, לנראות, לבין מה שאמור להיות מצועף, בסמינר X לאקאן מבחין בין **נקודת המועקה**⁵ לבין **נקודת הקשר עם אובייקט האיווי**. שאלה אחת שמתעוררת היא מהו הקשר בין נקודת פאניקה לבין נקודת המועקה, האם מדובר באותה נקודה? כמובן המונח נקודה מעלה שאלה נוספת, למה לאקאן מתכוון בשימוש של מונח זה? אני מציעה להתייחס אליו כאל מונח שמצביע על מפגש בין מרכיבים שונים. נקודת הפאניקה, מבליטה נקודה של חוסר ישע, אפקט של מפגש עם מסמן, זאת אומרת במפגש עם האחר המהווה רגע שבו הסובייקט נעלם מאחורי כוחו של

¹ ז'. לאקאן, סמינר X, המועקה, פרק 16, תת-פרק 1.

² ש.ם.

³ ש.ם.

⁴ ז'. לאקאן, סמינר VI, האיווי ופירושו, פרק 5, תת-פרק 2.

⁵ ז'. לאקאן, סמינר X, פרק 17, תת-פרק 1.

המסמן. לדעתי זו דרך אחרת לדבר על חתך. לאקאן נשען בסכמות שונות ובטופולוגיה שבאה גם לידי ביטוי ובאופן מפורש בסמינר X, כדי לדבר על המעמד של הסובייקט וזה של האובייקט. לאקאן מנסה "למקם את החיבור בין ה-a הפועל כ- (ϕ) [לפי הסכמה האופטית המצומצמת] כלומר תסביך הסירוס והממד הוויזואלי או המרחבי...מישור שבו אנו יכולים לראות טוב יותר מה משמעותה של פיתיון, של הרמייה של האיווי"⁶

המועקה קשורה לכל מה שיכול להופיע במקום (ϕ) .⁷ כלומר כל מה שיכול להופיע בחסר של הדימוי הוירטואלי, כלומר מה שאינו ניתן לאספקלריות. במאמר "חתירת הסובייקט" לאקאן מציין, "תו משותף לאובייקטים אלה בעיבוד שלנו: אין להם דימוי אספקלרי, במילים אחרות, של אחרות". בהמשך מוסיף: ל-a, לאותו אובייקט שאינו ניתן לתפיסה במראה הדימוי האספקלרי נותן את מלבשו".

הדוגמא הראשונה שבאמצעותה לאקאן מבחין בין שתי הנקודות מופיעה בפרק XVII סביב השד. הוא אומר שנקודת המועקה נמצאת מעבר למה שמאחד בין הילד לבין השד. נקודת המועקה נמצאת באם. ה-a הוא אובייקט מופרד לא מהאורגניזם של האם אלא מהילד. בילד המועקה היא נוכח ההתקרנות של השד. זו הנקודה שבה הסובייקט נמצא ביחס אל החסר שלו. הנקודה מגורשת אל האחר כי נמצאת באם. מיקומם של נקודות אלה, מועקה ואיווי, משתנה בשלבים הליבידינליים השונים, אך ההפרדה ביניהן נשמרת בכל מקרה כמרווח שתוחם את החתך, בעצם את החור שמאפיין את האובייקט כסיבה. החתך הזה מבליט את האפקט של אובדן ההתענגות הכרוך מצד אחד בתנועת התביעות שבין הסובייקט לבין האחר ומצד שני כזה שמתיר שארית שהנה האיווי. לאקאן מדגיש שהאובייקט a הוא שארית שמצביע על הדבר היחיד שהנו חשוב, המקום של הריק⁸, במילים אחרות של חור.

לאורך הסמינרים הראשונים לאקאן עסוק בסכמה האופטית ובאמצעותה הוא מנסה למקם את האובייקט. תחילה כהבחנה בין האובייקט הממשי [האגרטל המוסתר] והדימוי הממשי מצדה של המראה הקעורה, אובייקט שאינו נראה לבין האובייקט הוירטואלי מצדה של המראה השטוחה כמעטפת ליבידינלית של הפרחים כאובייקטים a, דימוי הגוף כיחידה אשר בה דבר-מה חומק. רק בסמינר על המועקה הפיצול בין מה שיש לו דימוי אספקלרי לבין מה שנעדר דימוי ומהווה בעצם חור נהפך לחלוקה בין אובייקט האיווי לבין אובייקט הסיבה שעונה גם כן להבחנה בין שתי נקודות, זו של האיווי זו של המועקה.

⁶ שם, פרק 17, תת-פרק 1.

⁷ שם, פרק 4, תת-פרק 2.

⁸ שם, פרק 5, סוף תת-פרק 3.